

Naslov članka/Article:

 in njen pomen

Avtor/Author:

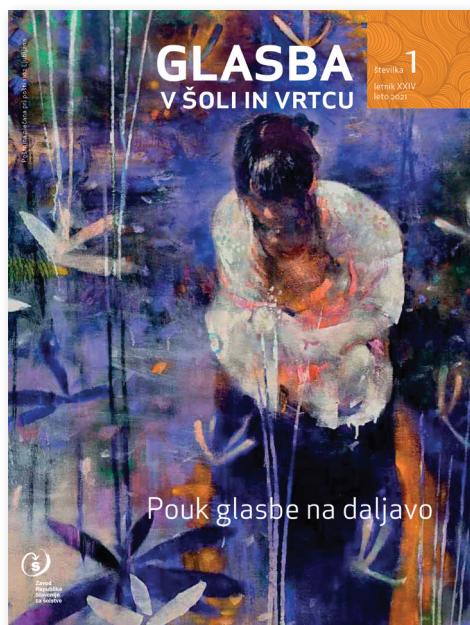
Dr. Marija Mihevc

DOI:

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Glasba v šoli in vrtcu št. 1/2021, letnik 24

ISSN 1854-9721

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2021

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/glasba-v-soli-in-v-vrtcu/>

 in njen pomen

Dr. Marija Mihevc

Gimnazija Vič, Tržaška c. 72, 1000 Ljubljana

mija.mihevc@gmail.com

SSKJ

koróna -e ž (ô)

1. glasb. *polkrožec s piko, ki označuje nedoločeno podaljšanje tona ali pavze*: napisati korono nad noto

Vse od decembra 2019 smo lahko prek spleta spremljali novice o hudi bolezni, ki je pestila daljno Azijo. Ni se nas neposredno dotaknila, čeprav je bil razvoj dogodkov srhljivo podoben tistim iz filma Kužna nevarnost (Contagion) iz leta 2011, v katerem je vlogo nevedoče prenašalke odigrala slavna Gwyneth Paltrow. Zgolj dva meseca kasneje smo nejeverno brali o visokem številu obolelih na italijanski strani. »Uj, da le ne bi prehudo treščilo!« smo prestrašeno (kot Zvezdica Zaspanka, ko je boter Mesec zanjo iskal vzgojno kazen) zadrževali ob misli, da bi ta bolezen vendarle lahko zares prišla tudi do nas.

Korona je glasbenikom poznana že od 15. stoletja, nekako stoletje po tem, ko je po Evropi razsajala črna smrt, imenovana kuga. Poustvarjalci po navadi ne čutijo posebnega strahu pred njo, morebiti so malo bolj na udaru dirigenti, ki sem jim paličica zatrese ob tem, ko morajo po njej nadaljevati s celotnim orkestrskim sestavom. Zanimivo pa je, da mladina sedaj čuti malo več strahu pred njo, saj mi je dijakinja pri pouku, ko smo peli pesem in se pogovarjali o značilnosti korone v tej pesmi, dejala: »Kaj? Korona? Te

pesmi pa že ne bom pela!« Od takrat pri pouku zato raje uporabljam izraz fermata. Tudi v Italiji, kjer je nastal znani agogični izraz corona, so sprva uporabljali izraz fermata, saj fermare v italijanščini pomeni, da se ustavimo. Nekako se mi zdi, da se je tudi za nas čas ustavil, da čakamo, da dirigent zamahne s paličico in se lepota življenja nadaljuje. Kultura pa se k sreči tudi ob takih temnih časih nadaljuje; v srednjem veku, ko je divjala črna smrt, so nastajale polifonične mojstrovine, glasbeniki, kakršen je bil na primer Phillipe de Vitry, so razmišljali o pomembnih teoretičnih novostih, kot so definicija in izračun intervalov. Tudi ob pandemiji španske gripe, ki je s smrtjo kosila že tako izmučeno prebivalstvo po grozodejstvih prve svetovne vojne, so nastajale glasbene umetnine, kot na primer Histoire de Soldat Igorja Stravinskega, Planeti Gustava Holsta in Koncert za violončelo Edvarda Elgarja. Tudi na področju zabavne glasbe navdušenje do umetnosti takrat ni zamrlo, saj so veselo plesali ob zvokih dixieland jazz glasbe. Prav tako v času pandemij ni zamrla glasbena pedagoška dejavnost. Mogoče je v tem največja razlika med današnjim časom, saj danes virologijo veliko bolje razumemo in se zavedamo njene nevarnosti, to pa povzroči edinstveno osamitev v zgodovini glasbene pedagogike. Seveda je to edinstvenost povzročila tudi tehnična sposobnost človeštva. Prvič se je zgodilo, da smo zaradi možnosti, ki nam jih ponuja spletni svet, obrnili svoj vsakdan na glavo in začeli komunicirati

na daljavo. V času kuge in španske gripe ter mnogih drugih bolezni, ki so pestile človeštvo, to ni bilo mogoče. Prava mala revolucija se je zgodila, spoznali smo, da se da marsikaj opraviti kar od doma. Na eni strani je glasba živa stvar, nič ne more nadomestiti občutkov, ko človek prisostvuje živemu koncertu, operni ali baletni predstavi, ko doživlja solista iz prve roke, pa vendar so mnogi glasbo (že pred pojavom nesrečnega virusa) dojemali tudi

ali pa celo večinoma skozi stranska vrata posnetkov na vinilnih ploščah, zgoščenkah ter v zadnjem času prek spleta, na katerem nedvomno kraljuje Youtube kanal. Človek se poleni in namesto da bi vsaj uporabljal boljše kvaliteto zgoščenk v instant načinu življenja poišče najbolj dostopno informacijo na spletu. Mnogi veliki umetniki, znan je pianist Krystian Zimerman, se zamenjajo, da bi ljudje kupovali njihove zgoščenke, če že nimajo možnosti obiska pomembnejših glasbenih odrov, kar pomeni tudi finančni zalogaj. Pa vendar glede na realnost to sploh ni tako slabo. Kot učitelj glasbe, kdaj si bolj vesel? Če dijak sploh ne sprejema tako imenovane resne, ljudske in druge glasbe (ki sicer

ni v njegovem običajnem naboru) ali pa če začne raziskovati, recimo, kdo najbolje izvaja Chopinov koncert, kakšna je razlika med dirigenti, kdo od pevcev poslušalstvo prepriča s svojo izvedbo in zakaj. Youtube kanal navsezadnje ni tako slaba stvar, *cum grano salis* si je treba odgovoriti, kje je tista zdrava mera, do katere smemo seči. Razlika med generacijami, v umetnosti različno izobraženimi ljudmi ter humanistično bolj ali manj dovzetnimi pa je v tem, da tisti, ki je bil navajen vzeti v roko knjigo in uživati v njej ali pa obiskati koncert, se v družinskem krogu veseliti skupnega muzici-

ranja ali dejavno sodelovati v pevskem zboru, verjetno ne bo opustil vsega tega, temveč bo to nadgrajeval z informacijami, ki mu jih ponujajo sodobna orodja.

In začel se je pouk na daljavo. Nekateri so to vzeli kot priložnost, da malo izprežejo, spet drugi smo v paniki mogoče preveč zahtevali od svojih dijakov, saj so se mnogi pritoževali, da morajo več delati kot prej, naloge so jih vsakodnevno zasipavale. Podobno preobremenjenost, skoraj izgorelost smo, vsaj v začetnem obdobju, doživljali tudi učitelji. Seveda, vsaka stvar, ki je nova, prinaša s seboj zaplete in razplete. Ko je virus ponovno potrkal na vrata, česar si seveda nismo želeli, pa se je vendarle zgodilo, saj plavamo v drugem valu, postajamo do določene mere bolj izkušeni, v upanju najti pravo mero pri posredovanju znanja, ko ga dijaki še sprejemajo z zanimanjem ter veliko manj stresa. Mnogo stvari, ki so se dogajale na daljavo, je tako pozitivnih, da bi jih lahko uporabljali tudi v času, ko nam bolezen ne bo več pretela. Najbolj negativne posledice razmer so doletele glasbenike izvajalce, nekako so bili pri tem izvzeti le skladatelji, ki jim je varno okolje doma lahko celo koristilo pri ustvarjalnem poletu. Nekateri poustvarjalci so se znašli in so imeli svoje koncerte kar prek spleta. Tega je bilo veliko premalo, seveda pa to prinaša svoje težave, ker se mnogi glasbeniki ne spoznajo na tehnično podporo oziroma je doma nimajo. So tudi izjeme – nekateri, predvsem pevci, so ugotovili, da se lahko s pomočjo spletnih aplikacij sestavijo obširnejše vokalne skupine. Pri tem smo ugotovili pomanjkljivosti programov, kot so Skype, Zoom, MS teams ipd., ki so naravnani predvsem na to, da izključujejo vse zvoke, ki niso govor. Kolikor je bilo to pametno početje do sedaj, smo glasbeniki spoznali pomanjkljivosti, ki bi ga morali ti programi v prihodnje odpraviti. Posnetki prek Youtube kanala so glede kvalitete vsekakor nekaj drugega, četudi manjka resolucija zgoščenk, seveda pa se tega ne da primerjati s koncertom v živo.

Bill Gates je že pred nekaj leti napovedal pandemijo, ki nam je sedaj močno spremenila življenje in mišljenje o delu na daleč. Nismo mu verjeli, nihče se ni pripravil na bolj črne čase. Upam, da smo se sedaj streznili ter da se bomo, kljub temu da bo prihajalo do časovnih intervalov, v katerih ne bo pandemičnih problemov,

Na eni strani je glasba živa stvar, nič ne more nadomestiti občutkov, ko človek prisostvuje živemu koncertu, operni ali baletni predstavi, ko doživlja solista iz prve roke, pa vendar so mnogi glasbo (že pred pojavom nesrečnega virusa) dojemali tudi ali pa celo večinoma skozi stranska vrata posnetkov na vinilnih ploščah, zgoščenkah ter v zadnjem času prek spleta, na katerem nedvomno kraljuje Youtube kanal.

“

pripravljali na čas, ko bomo morali ponovno komunicirati na daljavo, ko bomo morali na daljavo tudi poučevati. Seveda vsi upamo, da tako obsežnega požara ne bo. Pa vendar nihče na svetu ne bi prišel na misel, da ukine gasilce, kadar ni ognja. Svoje učne načrte in priprave prilagajamo tako, da bodo uporabni in spremenljivi v vsakem primeru. Pri tem je predvsem pomembno, da so časovni intervali preskokov med enim in drugim načinom čim manjši. Da ni treba čakati na odločitev nekega ministra ali ministrice, da je naša pedagoška usposobljenost utečena v obeh okoljih, v neposrednem šolskem ali pa pri delu na daljavo.

Če povzamem nekatera opažanja iz prakse mnogih glasbenih učiteljev, ugotavljam, da so nekatere stvari pri pouku na daljavo morda celo boljše kot pri neposrednem delu v živo. Recimo, za predstavitev slikovnega, notnega in podobnega gradiva učitelji mnogokrat uporabljamo platna, velike zaslone, elektronske prosojnice in elektronske table, na katere projiciramo pripravljeno računalniško gradivo. Mnogokrat so ti objekti v razredu višje na steni, kot bi bilo zaželeno za sproščeno gledanje (problematično za dijake v prvih vrstah), ali pa so preveč oddaljeni (dijaki v zadnjih vrstah). Kadar to gradivo delimo na daljavo prek spleta, imajo dijaki možnost opazovanja na lastnih domačih zaslonih, ki so po navadi veliko bolj prilagojeni pozornemu spremljanju snovi. Se pa pri tem na drugi strani izkaže, da je daljše časovno obdobje spremljanja zaslona pri pouku na daljavo iz domačega okolja lahko v smislu koncentracije mnogo težje kot pa sledenje obravnavi učne snovi v razredu, kjer k učinkovitosti prispeva neposredna skupinska dinamika. Da bi se izognili temu, smo mnogi učitelji delovali na daljavo tudi s pripravo gradiva, ki smo ga vlagali v spletne učilnice, v katerih so nato dijaki reševali zastavljene naloge, razmišljali o problemih, na katere smo jih opozarjali, ter ustvarjalno sodelovalno prispevali s svojimi izdelki.

Kot primer takšnega dela na daljavo naj navedem obravnavo norveškega ustvarjalca Edvarda Griega. Danes ga poznamo pretežno kot skladatelja, bil pa je zelo znan pianist, ki pa je imel na svojih koncertih veliko tremo (preganjal jo je z jemanjem substanc, ki bi bile danes prepovedane; seveda te malenkosti dija-

kom ne omenjamo). Pri obravnavi snovi vedno poskušam povezati različne vrste umetnosti. Tako sem dijake najprej seznanila s skladateljevimi portretnimi upodobitvami različnih slikarjev, slikami zgradb, kjer je prebival in deloval, upodobitvami njegovih kipov ipd. Sledilo je raziskovalno delo. Ko dijaki poiščejo naslove najbolj znanih Griegovih del, med njimi najdemo tista, ki so jim najbolj všeč. Kot sem predvidevala, so se ob poslušanju raznolikih Griegovih del najbolj navdušili nad Peerom Gyntom. Ugotovili so naslove posameznih stavkov, ki jih je skladatelj združil v dve suiti, potem pa smo s pomočjo spleta ugotavljali vsebino Ibsenove zgodbe oziroma njenih posameznih delov, ki so krojili skladateljevo domišljijo. Ponovno so presojali, kateri stavki so jim najbolj všeč in kateri deli jih tudi vsebinsko (v povezavi z glasbo) najbolj pritegnejo. Najbolj jim je bil seveda všeč stavek V dvorani gorskega kralja. Doživljajsko analitično smo se lotili tudi poslušanja Jutra in Solvejine pesmi. Ugotavljali so začetke tem, prepoznavali taktovske načine, razporeditev glasbil za posamezno temo, pomen orkestrskih barv, dinamike, artikulacije in podobno. Zelo so jih pritegnile tudi podobe v parku skulptur v Oslu, kjer so postavljene figure po zgodbah iz Peera Gynta. Upam, da ne bodo pozabili obiskati tega kraja, če jih bo pot kdaj zanesla na Norveško. Še toliko bolje, če bo njihov obisk potekal poleti, ko si bodo lahko ogledali tudi največji kulturni dogodek, slovit festival Peera Gynta. Dijaki zelo radi ustvarjajo, zato so se najbolj navdušili nad idejo, naj na Griegovo glasbo napišejo lastne zgodbe. Ponovno jih je največ izbralo stavek V dvorani gorskega kralja. Najbolj kreativni so zgodbo tudi ilustrirali, spet drugi pa so jo upodobili v stripu. Pri svojem ustvarjalnem delu so morali biti pozorni na usklajenost zgodbe z glasbo – upoštevati so morali njen značaj, spremembe tempa, dinamiko in zaključek glasbe.

Daljše časovno obdobje spremljanja zaslona pri pouku na daljavo iz domačega okolja je lahko v smislu koncentracije mnogo težje kot pa sledenje obravnavi učne snovi v razredu, kjer k učinkovitosti prispeva neposredna skupinska dinamika.

V DVORANI GORSKEGA KRALJA (Rok, 1.f)

Kdo pa misli, da je ta neki novi kralj? Komaj je prišel na prestol in že proslavlja in norčavo meče stran državni denar za take gostije. Sicer pa, kaj je pričakovati od sina prejšnjega kralja, ki je bil tudi tak nepridiprav. Na mejah nam pretijo trolji, harpije in volkodlaki, na morju nas napadajo Vikingi, a on ne naredi nič. Raje se tukaj baše z odojkom in naliva z vinom. Ampak pustimo te grozote za kak drug dan, danes pa uživajmo, menda bo ubijalska zabava. Človek sliši veliko govoric, veste. Pravijo, da se že kuha upor, o da, da – upor, ki bi nas odrešil tega nemarnega stvora, ki ga kličemo kralj. Bojda se je že kuhal od tedaj, ko je prestol zasedel bivši kralj, torej njegov oče, in danes – prav danes – ga nameravajo izvesti. Oh, kakšno veselje bo to! Upam, da imam dovolj dober sedež tule pri stranskem izhodu, da bom videl vse to razdejanje.

Slišite to? Ropot nog, vzkliki, žvenket kovine – to je to! Oho, kako vznemirljivo! Vidite, so že pri vratih in na ducate jih je. Kar na smeh mi gre! Pa poglej no, kralj je že uvidel, da nekaj ni prav v dvorani, kako je vendarle bister. Zdaj pa kliče stražo, a bister kot je, sigurno ve, da se je tudi straža obrnila proti njemu, aha, tega pa ne.

Glejte ga, čisto je preplašen! Ne ve, kam bi zbežal. A tedaj ta podgana zagleda stranski izhod. Brž je odvihral proti njemu. Če bi prišel skozi njega in ga ne bi bilo več na spregled, bi bilo tudi to fino, vseeno bi dobili svojo svobodo, kralj bi pa pač preživel. Ha ha, ne, mi tega ne počnemo tako – zdaj je prišel naš trenutek, naša era, naša glavna vloga! Iz nožnice izvlečem svojo sabljo, jo zamahnem proti njemu – jojmene, je pa hiter – še enkrat zamahnem in še enkrat in še enkrat in še! Kralj je padel in državo ima v rokah ljudstvo!

Pijmo bratje, sestre, na novi dan, na novo obdobje v naši zgodovini!

Podobno so dijaki pri delu na daljavo spoznali tudi druge avtorje. Med njimi je denimo Manuel de Falla, sloviti španski skladatelj, ki se je uveljavljal tudi kot pianist, kljub skromnejšemu opusu pa sodi med vplivne španske ustvarjalce 20. stoletja. V ospredje smo tokrat postavili skladateljeva odrska dela. Dijaki so prisluhnili glasbi baletnega odlomka Danza del terror iz baletne pantomime El amor brujo. Med danimi opisi odlomkov vsebine so izbrali tistega, ki se je po njihovo naj-

bolje skladal z glasbo, svojo odločitev pa so utemeljili, npr. kakšen značaj ima glasba, s čim je skladatelj to dosegel (glasba v tem delu ponazarja ples glavne junakinje Candele, ki vsak večer pleše z duhom pokojnega moža). Med zelo znane dele te baletne kompozicije sodi tudi obredni ognjeni ples Danza ritual del fuego. Za ogled sem izbrala posnetek izvedbe simfoničnega orkestra pod taktirko Daniela Barenboima. Dijake sem povprašala, kako si predstavljajo baletno plesno koreografijo na to glasbo oziroma kako bi sami zaplesali na to glasbo. Sledil je ogled plesne koreografije te glasbe, kot so jo prikazali v istoimenskem filmskem muzikalu. Obravnavo skladatelja smo sklenili z njegovo operno enodejanko La vida breve (Kratko življenje), ki je njegovo prvo pomembnejše delo, za katerega je osvojil prvo nagrado na skladateljskem tekmovanju. Opera se sicer redkeje pojavlja na opernih odrih, vendar pa je njen Španski ples št. 1 iz drugega dejanja postal zelo priljubljena samostojna orkestralna skladba. Dijaki so si ogledali zanimivo orkestrsko izvedbo, v kateri je mesto solistke na kastanjetah prevzela Lucero Tena, sicer zelo priznana (nekdanja) plesalka flamenka. Dijake so pri poslušanju usmerjala analitična vprašanja.

Tudi zastavljeni projekt na temo slovenske ljudske glasbe smo zaradi danih okoliščin morali izpeljati na daljavo. Osnovna ideja projekta je bila spodbuditi ustvarjalnost dijakov na različnih področjih, izbirali so lahko med tremi različicami, seveda pa vsakokrat v tesni povezavi z ljudsko glasbo. Najzahtevnejša je bila lastna uglasbitev slovenske ljudske pravljice (brezplačno dostopna na spletu ali v tiskani obliki), ki je od njih terjala na novo ustvarjeno programsko glasbo. Zanj so se pretežno odločali glasbeno bolj podkovani dijaki. V brezkoronskih časih bi njihovo delo doživelo izvedbo v razredu, kjer bi ob branju pravljice spremljavo v živo zaigrali na svoja glasbila. Trenutnim časom primerno pa so jo posneli. Kot posebno izstopajoča se je pri tem delu izkazala skupina dijakov iz istega razreda, ki je glasbo za pravljico Zlatorog ob interpretativnem sošolčevem branju ustvarila s klarinetom, kontrabasom, dvema violinama in klavirjem. Dijaki, ki v sebi združujejo poetičnost in čut za likovno estetiko, so se odločali za izbiro lastne pravljice z ilustracijami. V tem primeru je njihova pravljica temeljila na verzih ljudskih pesmi (izbrati so morali sedem ljudskih pesmi in iz vsake uporabiti tri

različne verze), ki so jih umetelno vpletli v svojo pravljico, napisano po vzoru ljudske. Pravljici so dodali tudi lastne ilustracije. Da smo Slovenci poetičen narod, bi lahko rekla ob dejstvu, da se je največ dijakov vendarle odločilo, da bodo na obstoječo melodijo ljudske pesmi ustvarili novo besedilo in ga opremili s spremljavo. Nekateri so ob tem svoja besedila popeljali na nivo aktualizacije.

V ŠOLI BI SE RADI ZBRALI (Pavlina, 1.c)

(na melodijo pesmi Barčica po morju plava)

V šoli bi se radi zbrali,
da se končno vidimo.
Od veselja bi plesali,
če bi se uresničilo.

Pridno vse bi poslušali,
samo da bi nazaj prišli.
Učitelji bi se smejali,
rekli bi nam: To ste vi!

Matematika je lažja,
če nekdo jo razloži.
Vsa pravila so že vražja,
med seboj podobna si!

Jezike mešamo med sabo,
prevajalnik ne pomaga več.
Izgovarjati jih ne znamo,
saj besed je mal' preveč.

Atlase smo pozabili,
ne kažejo nam več poti.
Geografija ni zabavna,
če ne vemo, kam bi šli!

Doma ne delamo poskusov,
sami telovadimo.
Zato se veselimo šole,
saj tam bolj zabavno je!

Tudi sicer smo se pri pouku glasbe na daljavo z ustvarjalnim pristopom lotevali koronske problematike. Dijaki so svojim zamislim razprli krila in pisali haikuje, koronsko glasbene zgodbe, tujim pesmim pisali slovenska besedila z aktualno tematiko, naslikali glasbenokoronske upodobitve (dijaki enega od razredov so na daljavo naredili kar skupinsko računalniško upodobitev) in ustvarili lastne instrumentalne kratke skladbe.

Namesto sklepa

V svetu se dogajajo hitreje in počasnejše spremembe, ki nas lahko presenetijo. Kljub temu da se moramo včasih na hitro prilagajati, ne smemo pozabiti na kulturo in pedagoško stran ohranjanja kulture, kajti kultura sodi med temelje vsakega naroda. Naloga glasbenih učiteljev je, da ohranimo zavest, kaj nam lahko glasba pomeni in kaj vse nam lahko da, predvsem pa se moramo v vsakršnih okoliščinah potruditi, da zanimanje in veselje do glasbe prenašamo na mlade generacije.

Naloga glasbenih učiteljev je, da ohranimo zavest, kaj nam lahko glasba pomeni in kaj vse nam lahko da, predvsem pa se moramo v vsakršnih okoliščinah potruditi, da zanimanje in veselje do glasbe prenašamo na mlade generacije.

Naj s korono, ki s poimenovanjem posega na raznolika področja (najdemo jo tudi v arhitekturi, biologiji, zemljepisu, astronomiji, literaturi ipd.), še končam. Čeprav je korona (fermata) v glasbi zaželen, saj s svojim nedoločenim trajanjem doda neko razsežnost in interpretativno svobodo, pa bi si za korono, ki nas trenutno (še vedno) pesti, nedvomno želeli občutno bolj omejeno in vsekakor krajše trajanje.